

"אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב"

בברכה הראשונה של שמונה עשרה שכנגד אברהם אבינו אנו מזכירים מה שהבטיח לו הקב"ה בניסיון של "לך לך"

"ויאמר אנכי אלקי אביך אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב". ועוד (שם טו): "כה תאמר אל בני ישראל ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם". ועוד (שם ד-ה): "למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלקי אבותם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב".

אולם גם שם צריך ביאור מה שהזכיר אותם הקב"ה בתואר זה, ולא בתואר מקוצר יותר: "אלקי אברהם יצחק ויעקב". עוד צריך ביאור מה שהבטיח הקב"ה לאברהם: "והיה ברכה, בך חותמין ולא בהם", למה היה חשוב כל כך לאברהם שהיה עניו גדול, כפי שהעיד על עצמו (בראשית יח-כז): "ואנכי עפר ואפר", שיחתמו את הברכה בשמו, כמו שתמה ה"מגלה עמוקות" בלשון קדשו: "מקשים, הלא יותר טוב שיהיו חותמין בכולן, ויזכה גם בנו ובן בנו לחתימה, ויהיו כמותו, שבכל אדם מתקנא חוץ מבנו".

הטעם שאומרים "אלקי יעקב" ולא "אלקי ישראל"

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי מה שהביא ה"צמח צדיק" להרה"ק רבי מנחם מענדל מוויז'ניץ זי"ע (פרשתנו ד"ה ואגדלה שמך) בשם הרה"ק מאפטא זי"ע, שעמד על המחקר לבאר הטעם שמזכירים בתפלת שמונה עשרה שמו של יעקב: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", ואין אומרים "ואלקי ישראל", כמו שכתוב (בראשית לה-י): "ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל".

הן אמת ששינינו בגמרא (ברכות יב): "לא שיעקר יעקב ממקומו, אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו". ופירוש רש"י: "שהרי מצינו שקראו הקב"ה יעקב אחר זאת ברדתו למצרים, שנאמר (שם מו-ב) ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני". אך עם כל זאת צריך ביאור למה אין אנו מזכירים את שם העיקר "ואלקי ישראל".

אבות, שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו: "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה", שבניו יזכירו את שלושת האבות הקדושים: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", ויחתמו את הברכה בשמו של אברהם: "מגן אברהם".

הברכה הראשונה "מגן אברהם" היא כנגד אברהם אבינו

ויש להוסיף כי דבר זה מתאים להפליא למה שכתבו הקדמונים, כי ג' הברכות הראשונות של שמונה עשרה תיקנו כנגד ג' אבות הקדושים, הברכה הראשונה היא כנגד אברהם אבינו, והנה המקור לכך בדברי ה"שבלי לקט" (ענין תפלה סימן יח):

"כשניצול אברהם מאור כשדים, פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' מגן אברהם, כשנעקד יצחק אבינו על גבי המזבח ונעשה דשן, והיה אפרו מושלך על הר המוריה, מיד הביא עליו הקדוש ברוך הוא טל והחיה אותו, לפיכך אמר דוד כטל חרמון שיורד על הררי ציון וגו', כטל שהחיה בו יצחק אבינו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' מחיה המתים. כשבא יעקב אבינו ופגע בשערי שמים והקדיש שמו של הקב"ה, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' האל הקדוש".

הנה כי כן מבואר היטב מה שאנו מזכירים בברכה הראשונה שהיא כנגד אברהם, את ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו, שבניו יזכירו זכות אבות: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב". והוסיף להבטיח לו: "והיה ברכה", שלא יחתמו הברכה בכל שלושת האבות, אלא בך חותמין ולא בהם: "מגן אברהם". אלא שצריך ביאור מה שבחרו להזכיר את שלושת האבות בנוסח זה: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב".

הן אמת שכך תיאר הקב"ה את האבות, כששלח את משה רבינו להוציא את ישראל ממצרים, כמו שכתוב במראה הסנה (שמות ג-י):

בפרשתנו פרשת לך לך, דבר בעתו מה טוב להתבונן, במה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לפתוח ג' פעמים בכל יום את הברכה הראשונה לתפלת שמונה עשרה בהזכרת האבות הקדושים: "ברוך אתה ה' אלקינו ואלקי אבותינו, אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב". ואנו מסיימים את הברכה בשמו של אברהם: "ברוך אתה ה' מגן אברהם".

בדרך הפשט מסתבר לבאר הטעם לכך, על פי מה ששינינו בגמרא (ברכות כו): "תפלות אבות תקנום... אברהם תיקן תפלת שחרית... יצחק תיקן תפלת מנחה... יעקב תיקן תפלת ערבית". לפי זה יש לומר כי מטעם זה תיקנו לפתוח התפלות בהזכרת ג' אבות הקדושים, שתיקנו להתפלל את ג' התפלות בכל יום.

אולם ממה שתיקנו לסיים את הברכה הראשונה: "ברוך אתה ה' מגן אברהם", אנו למדים, כי המקור לנוסח נשגב זה, הוא מההבטחה הראשונה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו בגילוי הראשון שנתגלה אליו, וניסוהו באחד מעשרה הניסיונות הקשים לעזוב את ארצו ואת מולדתו, והנה הם הכתובים (בראשית יב-א):

"ויאמר ה' אל אברם, לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה". ופירוש רש"י בפירוש השני: "ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלקי אברהם, ואברכך, זה שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך, זה שאומרים אלקי יעקב. יכול יהיו חותמין בכולן, תלמוד לומר והיה ברכה, בך חותמין ולא בהם".

נמצינו למדים מזה חידוש גדול, כי אנשי כנסת הגדולה תיקנו להזכיר בכל יום בברכה הראשונה לתפלת שמונה עשרה, את ההבטחה הראשונה שהבטיח הקב"ה לאברהם, בעקבות הניסיון הקשה של: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". ויש לומר הביאור בזה, כי לפני שאנו מתפללים על צרכינו אנו מזכירים זכות

**בברכה ראשונה של שמונה עשרה שהיא כנגד אברהם אבינו
אנו מזכירים מה שהבטיח לו הקב"ה**

**הקב"ה הבטיח לאברהם שזרעו יזכיר בתפלתם
בברכה הראשונה: "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב"**

**הרה"ק מאפטא זי"ע: בנוסח "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב"
יש כ"ו אותיות להמשיך רחמים על ישראל**

**ראשי בשמים: "לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל"
לולי הוי"ה שעולה כ"ו היינו אומרים "ואלקי ישראל"**

יעקב". להבטיח לו בכך שאפילו אם בניו לא יהיו בתכלית השלימות בבחינת ישראל כי אם בבחינת יעקב, יקרא הקב"ה את שמו עליהם "אלקי יעקב", וירחם עליהם בשם הוי"ה מדת הרחמים הרמוז בכ"ו אותיות: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב".

"ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם"

רחש לבי דבר טוב לפרש בזה שיח סוד בין הקב"ה למשה רבינו (שמות ג-ג): "ויאמר משה אל האלקים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם". נקדים מה שמבואר בתיקוני זוהר (הקדמה י): כי בפסוק זה רמוז השם הוי"ה בסופי תיבות: "לוי מ'ה שמו מ'ה".

ויש לפרש הכוונה בזה, כי משה רבינו חשש כשיבוא אל בני ישראל ששקעו במצרים במ"ט שערי טומאה, יאמרו לו "מה שמו", איך אנו זוכים לעורר עלינו מדת הרחמים מהשם הוי"ה הרמוז בסופי תיבות, הלא אין אנו ראויים לכך. על כך השיב לו הקב"ה תשובה נפלאה (שם טו): "כה תאמר אל בני ישראל ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם".

פירוש, הן אמת שמצד עצמכם אינכם ראויים לכך, אולם ראויים אתם לרחמים בזכות האבות, כמו שהבטחתי לאברהם: "ואעשך לגוי גדול ואברכנה ואגדלה שמך", לכן הזכיר הקב"ה בדבריו מה שהבטיח לאברהם: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בשמותם כ"ו אותיות אפילו על שם יעקב, כי אפילו אם אינם ראויים לרחמים מצד עצמם ראויים הם מצד זכות אבות.

יומתק להבין בזה מה שהודה דוד המלך להקב"ה: "לולי הוי"ה שהיה לנו יאמר נא ישראל", פירוש, "לולי הוי"ה" מדת הרחמים "שהיה לנו", אפילו כשאנו מדרגה נמוכה בבחינת "יעקב", "יאמר נא ישראל", היינו אומרים "ואלקי ישראל",

**התועלת הגדולה להזכיר
את השם הוי"ה על יעקב**

כעבדא קמיה מאריהו נראה לבאר תחילה טעם לשבח, למה באמת כל כך חשוב לרמוז את המספר של שם הוי"ה על שמו של יעקב: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", על פי מה שהאריך רבינו בחיי פרשת ויחי (בראשית מז-כט), כי בשעה שכלל ישראל במדרגה נמוכה הם נקראים בשם "יעקב", וכשהם במדרגה גבוהה נקראים בשם "ישראל".

והוסיף לפרש בזה דברי הנביא (ישעיה מג-כב): "ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל". בלשון קדשו: "יאמר כשאתה יעקב ונמשך אחר החומר ועסקי הגוף, לא אותי קראת, אבל כי יגעת בי והשתדלת בעסקי הנפש, אתה נקרא ישראל". ומקור הדבר בזוהר הקדוש (תרומה קעה): "יעקב תתאה, ישראל עלאה [יעקב למטה, ישראל למעלה], יעקב לאו שלימותא, ישראל שלימותא דכלא" [יעקב אינו שלימות, ישראל הוא שלימות הכל].

הנה כי כן יאירו עינינו להבין הטעם שחשוב כל כך לרמוז את השם הוי"ה על שמו של יעקב, כי אם היינו אומרים בתפילותינו: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי ישראל", היה משתמע מכך כי רק אם כלל ישראל במדרגה גבוהה בבחינת ישראל, הם ראויים שיקבל הקב"ה את תפילותיהם, אבל אם הם במדרגה נמוכה בבחינת יעקב אינם ראויים שתתקבל תפלתם, לכן תיקנו לומר: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בנוסח זה כ"ו אותיות כמספר השם הוי"ה, לרמוז בכך שאפילו אם הם בבחינת "יעקב", מקבל הקב"ה את תפלתם במדת הרחמים מצד השם הוי"ה ברוך הוא.

לפי זה מבואר היטב מה שבישר הקב"ה לאברהם אבינו בשורה טובה: "ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלקי אברהם, ואברכך, זה שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך, זה שאומרים אלקי

וביאר בדברי קדשו, כי בכוונה תחילה אנו מזכירים את האבות הקדושים בתואר: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש במילים אלה כ"ו אותיות כמספר השם הוי"ה, כדי לעורר בכך מדת הרחמים על ישראל בניהם, ואם היו אומרים "ואלקי ישראל", היו כ"ו אותיות, אות אחת יותר, היה חסר יחוד זה של השם הוי"ה ברוך הוא.

ה"צמח צדיק" מוסיף על כך לפרש מה שפירש רש"י: "ואגדלה שמך, זה שאומרים אלקי יעקב". ולכאורה יפלא איך רמוז במה שאמר הקב"ה לאברהם "ואגדלה שמך", שיאמרו "אלקי יעקב". אך לפי האמור הביאור בזה, כי אם לא היה הקב"ה מגדיל את שמו של "אברם" להוסיף לו אות ה' "אברהם", הלא היה אפשר לומר: "אלקי אברם אלקי יצחק ואלקי ישראל", שיש בהם גם כן כ"ו אותיות.

אולם מאחר שהבטיח הקב"ה לאברם "ואגדלה שמך", ופירש רש"י בפירושו הראשון: "הריני מוסיף אות על שמך, שעד עכשיו שמך אברם, מכאן ואילך אברהם" [וכבר אמרו הרמז על כך: "ואגדלה שמך", שאוסיף אות ה' על שמך], לכן מוכרחים להזכיר שמו של יעקב ולא שם ישראל. וזהו שפירש רש"י: "ואגדלה שמך [להיקרא אברהם, לכן מסיבה זו] זה שאומרים אלקי יעקב", ולא "אלקי ישראל", כדי להזכיר כ"ו אותיות כמספר השם הוי"ה.

על פי האמור מפרש ה"צמח צדיק" עוד בהפטרה לפרשתנו (ישעיה מ-כז): "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה" וגו'. הנביא מרמז בכך ליישב הקושיא הנזכרת: "למה תאמר יעקב", למה אנו מזכירים בתפילותינו את שמו של יעקב "ואלקי יעקב", הלא היה ראוי יותר "ותדבר ישראל", להזכיר שמו של ישראל "ואלקי ישראל", ועל כך מתרץ, "נסתרה דרכי מהוי"ה", אם היו מזכירים את שם ישראל, לא היה רמוז בהם כ"ו אותיות כמספר השם הוי"ה.

בענין זה מצינו פנינה יקרה בספר "ראשי בשמים" להרה"ק רבי ישעיה מושקאט זצ"ל בפרשתנו, שהביא מדליה הטעם שאנו אומרים "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", משום שיש בכך כ"ו אותיות כמספר השם. והוסיף לפרש בזה בדרך נפלא דברי נעים זמירות ישראל (תהלים קכד-א): "שיר המעלות לדוד לולי הוי"ה שהיה לנו יאמר נא ישראל". פירוש, לולי השם הוי"ה שהיה לנו שעולה כ"ו, היינו אומרים "ואלקי ישראל". [ראה בפרדס יוסף כאן שהביא כל זה בשם הקדוש רבי שמשון מאוסטרופאלי זי"ע, וצריך לברר מנין המקור לכך].

הנה כי כן זהו שפירש רש"י: "יכול יהיו חותמין בכולן", פירוש, יכול שחתימת הגלות תהיה בזכות מדתם של כל שלושת אבות, שעבדו את ה' בעמוד התורה עמוד העבודה ועמוד גמילות חסדים, "תלמוד לומר והיה ברכה, כך חותמין ולא בהם". שחתימת הגלות תהיה בעיקר בזכות מדתו של אברהם גמילות חסדים שיעסקו בה ישראל. אלו דבריהם הקדושים.

לפי המבואר הרי כל הדברים מצטרפים להפליא, כי מתחילה אנו מזכירים בברכה ראשונה זו שהיא כנגד אברהם, מה שהבטיח לו הקב"ה שיזכרו ישראל בתפלתם: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בשמותם כ"ו אותיות כמספר כל השם. ועל כך אנו מוסיפים: "וזכור חסדי אבות ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה", כי בזכות אבות מביא הקב"ה גאולה ישראל למען שמו שהשלים באהבה, ועל כך אנו מסיימים את הברכה: "ברוך אתה ה' מגן אברהם", שחתימת הגלות תהיה בזכות מדתו של אברהם גמילות חסדים.

יציאת אברהם מחרן לארץ ישראל הכנה לגאולה העתידה

ויש להוסיף תבלין לבאר ביתר שאת מה שאנו מזכירים את הגאולה: "ומביא גואל לבני בנייהם", בברכה הראשונה שהיא כנגד אברהם, על פי מה שכתב הרמב"ן על הכתוב (בראשית יב-י):

"ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם, אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יארכו הכתובים בסיפור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאילו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד."

והנה מה שכתב בשם רבותינו, כוונתו למה שאמרו במדרש תנחומא (פרשת לך לך אות ט):

"סימן נתן לו הקב"ה לאברהם שכל מה שאירע לו אירע לבניו, כיצד בחר באברהם מכל בית אביו, שנאמר (נחמיה ט-ט) אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם, ובהר בניו משבעים אומות שנאמר (דברים יז-י) כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה."

הרי לנו דברים ברורים כי כל מה שאירע לאברהם היה סימן לבניו, שעתיד הקב"ה לעשות עמם מה שעשה לאברהם, והרי זה מתאים להפליא עם מה שפירש רש"י פרשת וירא (בראשית יח-א) אצל אברהם כשבא הקב"ה לבקר ביום ג' למילתו: "ביקש לעמוד, אמר לו הקב"ה, שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך

**הקב"ה השלים את כ"ו האותיות "ואלקי יעקב"
לרמז שהוא מרחם על ישראל אפילו כשהם בבחינת יעקב
ביאור נפלא על מה שאנו מתפללים על הגאולה
בברכה הראשונה: "ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה"
הגאולה העתידה בזכות השלמת השם בד' אותיותיו
שרמוז בכ"ו אותיות: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב"
הרבי מקאצק זי"ע: "בך חותמין ולא בהם"
חתימת הגלות בזכות דרכו של אברהם לגמול חסד זה עם זה**

הקב"ה גואל לבני בנייהם "למען שמו באהבה", היינו בשם הוי"ה הרמוז בשלושת האבות.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתוב (שמות יז-יט): "ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור". ופירש רש"י שנזכר כאן שם י"ה שהוא מחצית השם, כי כל זמן שעמלק קיים אין השם שלם, משום שנחסרו ב' אותיות ו"ה מן השם. נמצא לפי זה כי אם אנו מתפללים לה' בהזכרת זכות אבות: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בשמותם כ"ו אותיות כמספר השם הוי"ה, אנו משלימים בכך את השם בד' אותיותיו.

מעתה יאירו עינינו מה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בברכה הראשונה שהיא כנגד אברהם, להזכיר תחילה מה שהבטיח לו הקב"ה שיזכרו ישראל בתפלתם: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בנוסח זה כ"ו אותיות כמספר השם בכל ד' אותיותיו, ועל כך אנו מוסיפים לומר: "ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה", כי בזכות הזכרת האבות בכ"ו האותיות הנ"ל מביא הקב"ה גואל לבני בנייהם "למען שמו באהבה", היינו בשם הוי"ה הרמוז בשלושת האבות.

נפלא לבאר בזה מה שמסיימים הברכה: "ברוך אתה ה' מגן אברהם", כדי לקיים מה שהבטיח הקב"ה לאברהם: "והיה ברכה - כך חותמין ולא בהם", על פי מה שהביא ב"דברי ישראל" בשם זקינו הרה"ק רבי יחזקאל מקאצמיר זי"ע, וכן מובא ב"אהל תורה" בשם הרבי מקאצק זי"ע, לפרש מה שאמר הקב"ה לאברהם: "בך חותמין ולא בהם".

וביארנו על פי מה ששינינו במשנה (אבות פ"א מ"ב): "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". ומבואר בזה הקדוש (פרשת ויצא קמו): "התורה דא יעקב [שעסק בתורה בבית מדרשם של שם ועבר], העבודה דא יצחק [שהיה קרבן על המזבח], גמילות חסדים דא אברהם", שעסק בגמילות חסדים להכניס אורחים.

לרמז שצריך להיות בתכלית השלימות בבחינת ישראל. ועל זה ממשיך לומר: "לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם אזי חיים בלעוני בחרות אפם בנו", לכן רמז הקב"ה את השם הוי"ה בכ"ו האותיות: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שאפילו כשהם במדרגה נמוכה בבחינת יעקב דן אותם הקב"ה במדת הרחמים.

"ומביא גואל לבני בנייהם" למען שמו באהבה

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בברכה הראשונה: "וזכור חסדי אבות ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה". וצריך ביאור להבין הענין שהקב"ה מביא גאולה לישראל בזכות השילוב הנפלא: א. בזכות אבות: "וזכור חסדי אבות". ב. "למען שמו באהבה". זאת ועוד, איך זה מתקשר עם הברכה הראשונה שהיא כנגד אברהם אבינו.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתוב (שמות יז-יט): "ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור". ופירש רש"י שנזכר כאן שם י"ה שהוא מחצית השם, כי כל זמן שעמלק קיים אין השם שלם, משום שנחסרו ב' אותיות ו"ה מן השם. ויש לרמז ענין זה בתואר גאולה" שהיא אותיות גאל-וה, לרמז שהגאולה תהיה בזכות חזרת אותיות ו"ה. נמצא לפי זה כי כשאנו מתפללים לה' בהזכרת זכות אבות: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בהם כ"ו אותיות כמספר הוי"ה, אנו משלימים את השם בד' אותיותיו.

מעתה יאירו עינינו להבין מה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בברכה הראשונה שהיא כנגד אברהם, להזכיר תחילה מה שהבטיח לו הקב"ה שיזכרו ישראל בתפלתם: "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", שיש בנוסח זה כ"ו אותיות כמספר השם בכל ד' אותיותיו, ועל כך אנו מוסיפים לומר: "ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה", כי בזכות הזכרת האבות בכ"ו האותיות הנ"ל מביא

שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים והן יושבין, שנאמר (תהלים פב-א) אלקים נצב בעדת אל".

מעתה יש לומר כי מה שאמר הקב"ה לאברהם בגילוי הראשון שנתגלה אליו: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", דהיינו שיצא מחוץ לארץ ישראל, הוא בבחינת מעשה אבות סימן לבנים, לעשות בכך הכנה לגאולה השלימה שיצאו ישראל מהגלות ויעלו לארץ ישראל.

לכן הבטיח לו הקב"ה: "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה". ופירש רש"י: "ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלקי אברהם, ואברכך, זה שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך, זה שאומרים אלקי יעקב [שבזכות הזכרת האבות בדרך הנ"ל שיש בה כ"ו אותיות נקרב את הגאולה שהשם יהיה שלם, ועל כך הוסיף רש"י], "יכול יהיו חותמין בכולן, תלמוד לומר והיה ברכה, כך חותמין ולא בהם". שחתמת הגלות תהיה בזכות אברהם אבינו, שצוהו הקב"ה לצאת מחוץ לארץ ישראל, ועשה בכך פועל דמיון לגאולה השלימה.

בך חותמין "מגן אברהם" הנקודה הפנימית בלב כל ישראל

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים נראה לבאר לפי האמור, מה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו "והיה ברכה - בך חותמין ולא בהם", שחותמין את הברכה "מגן אברהם", על פי הקדמה יקרה שכבר הבאנו כמה פעמים ממשנתו הטהורה של אור שבעת הימים הבעש"ט הקדוש זי"ע, כי בכל יהודי בעולם, יהיה מי שיהיה ובאיזה מצב שהוא, אפילו ח"ו הרבה לפשוט, עדיין ישנה נקודה אחת בפנימיות הלב של כל אחד מישראל, שהיא הניצוץ האלקי שורש הנשמה שהשריש הקב"ה בתוך תוכו של כל אחד מישראל, ששם אין מגיע הפגם של העוונות והפשעים והיא נשאר נקי וטהורה.

בספר "בוצינא דנהורא" להרה"ק הרבי ר' ברוך ממעז'בוז' זי"ע מפרש בכך הפסוק (תהלים לז-י) "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואינינו". פירושו, אפילו אדם מישראל שהרבה לפשוט עד שהוא בבחינת רשע, בכל זאת: "ועוד מעט", נשאר בו עוד מעט שהיא הנקודה הפנימית של הלב, "ואין רשע", ששם אינו נקרא רשע כי הפגם אינו

מגיע לשם, והתפלל דוד המלך לה': "והתבוננת על מקומו", תתבונן נא בנקודה הפנימית שבלב "ואינינו", ותראה שבנקודה ההיא אינו רשע, וכל מה שחטא אינו אלא בחיצוניות ולא מעומק הלב.

ב"ישמח ישראל" (חנוכה אות יג) מבאר כי על נקודה פנימית זו שהיא חלק אלוך ממעל נאמר (ויקרא טז-טז): "השוכן אתם בתוך טומאותם". שבתוך תוכה של טומאת העוונות והפשעים נמצאת הנקודה הפנימית חלק אלוך ממעל שלא נפגמה כלל, שם משרה הקב"ה שכינתו "בתוך טומאותם", בפנימיותם, במקום שאין שום טומאה מגיעה לשם.

וזהו ביאור הענין במה שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין מד.): "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא". כי למרות שחטא עדיין יש בפנימיותו הנקודה הישראלית שלא נפגמה ולכן הוא נשאר בקדושת ישראל. וזהו הענין שאנו רואים שאפילו רשעים גמורים מתעוררים מדי פעם בתשובה, כי הנקודה הפנימית שלא נפגמה מעוררת אותם לתשובה כמאמר החכם: "רשעים מלאים חרטה".

ברכת "מגן אברהם" על הנקודה הפנימית

והנה בענין זה מצינו חידוש גדול בדברי ה"חידושי הרי"ם" זי"ע ב"ספר הזכות" (פרשת תזריע), כי הנקודה הפנימית שבאיש ישראל היא ירושה מאברהם אבינו שהשריש אותה בכל אחד מישראל עד סוף כל הדורות. והוסיף לבאר בזה מה שאמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו-א): "אל תירא אברם אנכי מגן לך". כי אברהם אבינו חשש שמא על ידי העוונות יגיע הפגם עד לנקודה הפנימית של איש ישראל, ועל ידי זה יעקר ממנו שם ישראל.

לכן הבטיח לו הקב"ה להגן על הנקודה הפנימית ששורשה מקדושתו של אברהם שלא יגיע אליה שום פגם, ועל כך אנו מברכים לה' בברכה הראשונה של שמונה עשרה: "ברוך אתה ה' מגן אברהם", שהקב"ה מגן על הנקודה של אברהם בתוך כל יהודי שלא תיפגם, וסיים כי זהו הטעם למה שדרשו בגמרא (סנהדרין מד.) מה שאמר הקב"ה ליהושע (יהושע ז-יא): "חטא ישראל - אף על פי שחטא ישראל הוא".

נפלא לצרף מה שהביא ה"שפת אמת" (חנוכה תרל"ג ליל ג) בשם זקינו ה"חידושי הרי"ם" זי"ע,

שמבאר בזה מה ששינינו בגמרא בענין נס חנוכה (שבת כא:):

"כשנכנסו יוונים להיכל טימאו כל השמינים שבהיכל [הרמז בזה שטימאו את כל נפשות ישראל], וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן", הוא הנקודה הפנימית הגנוזה בכל אחד מישראל שלא נטמאה, "שהיה מונח בחותמו של כהן גדול", נקודה פנימית זו חתומה בחותמו של אברהם אבינו שהיה כהן גדול, כמבואר במדרש (ב"ר מו-ה): "אברהם כהן גדול היה".

מעתה יאירו עינינו להבין הקשר הנפלא בין שתי ההבטחות שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו, הבטחה א': "ואעשך לגוי גדול, זה שאומרים אלקי אברהם, ואברכך, זה שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך, זה שאומרים אלקי יעקב". הבטחה ב': "יכול יהיו חותמין בכולן, תלמוד לומר והיה ברכה, בך חותמין ולא בהם".

הביאור בזה על פי מה שנתבאר כי מה שאנו אומרים "אלקי יעקב" ולא "אלקי ישראל", הוא כדי ללמדנו שהקב"ה מייחד את שמו על ישראל, אפילו כשהם במדרגה נמוכה בבחינת יעקב. והסיבה לכך הוא כי בכל אחד מישראל, אפילו כשהוא בבחינת יעקב יש בתוכו הנקודה הפנימית שאין בה שום פגם.

לכן אנו חותמים את הברכה "מגן אברהם", שבכך אנו מודים לה' שהוא מגן על הנקודה הפנימית שיירשנו מאברהם, שהרי בזכות זה מייחד הקב"ה את שמו "אלקי יעקב", גם על אלה שהם במדרגה נמוכה בבחינת יעקב, מאחר שגם בהם יש נקודה פנימית שהיא בתכלית השלימות.

יומתק לפרש בזה מה שפירש רש"י: "ואגדלה שמך, זה שאומרים אלקי יעקב", כי בכך שאנו אומרים "אלקי יעקב", לרמז שהקב"ה מייחד שמו גם על אלה שהם בבחינת יעקב, מתגדל שמו של אברהם שהנחיל אצל כל אחד מישראל את הנקודה הפנימית שאין הפגם מגיע לשם, שהרי בזכות זה מייחד הקב"ה שמו גם על אותם שהם בבחינת יעקב, ובזכות הדביקות בקדושת האבות נזכה שתתקיים מה שאנו אומרים בברכה הראשונה: "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", במהרה בימינו אמן.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ז לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שחתי